

ze deed. Dan zal Odette vragen waarom haar dit alles moest overkomen. Ze is een glad oppervlak waarop niets vat krijgt.

“Lieve mama, wat is ons allemaal overkomen? De ene catastrofe na de andere”, klinkt het al vroeg in de roman. Odette ziet zichzelf uitsluitend als slachtoffer, trekt feiten in twijfel en grijpt naar alles wat haar (en M, hoewel ze zegt hem te verafschuwen) van excuses kan voorzien.

Voorbeelden. M’s relatie met vrouwen is vertekend door zijn jeugd in Congo, zegt ze: daar waren jonge vrouwen goedkoop personeel. “Al die mannen die naar Congo zijn getrokken hadden maar één doel. Maar zij zijn niet gestraft. Nee, nee. Zij waren helden.” (Is dat zo?) Ze vergelijkt zichzelf met de “moordenaersmoeder” Lhermitte en met de “crèchemoordenaar” (Kim De Gelder): die zijn veel erger, die hebben kinderen vermoord. Zij niet. Hoogstens was ze medeplichtig. Maar wat is dat, medeplichtig? “Die arme vrouwen na de oorlog... En zij zijn ook maar met de Duitsers meegegaan om eten te hebben. Wat hadden ze moeten doen?” De wereld is vol slachtoffers, vanuit Odettes perspectief.

En Odettes perspectief = M’s perspectief. Hij kent al evenmin schuldbesef. “Hij had die flessen butaangas meegenomen, ja, in de veronderstelling dat iemand ze daar had neergezet om ervanaf te zijn. (...) *Ferailleurs* zoals hij hielden de straten en pleinen schoon.” In deze misschien onbewuste strategie past ook Odettes geloof: God, in wiens handen wij willoze werktuigen zijn, is de zoveelste uitvlucht.

Er is een interessante passage over een gesprek tussen Odette en M, waarin die laatste haar onderworpenheid peilt: “Ik moet zeker van jou kunnen zijn, Odette.” “Ik genoot van zijn sluimerende onzekerheid. Iets in mij moet die hebben aangewakkerd. Op een dag zal ik daarvoor – terecht – worden gestraft. Wie van ons tweeën was de sadist? Wie hield de touwtjes in handen? Wie trok aan het langste eind? Wie aan het kortste?” Dit is een van de zeer weinige momenten waarop Odettes klaagzang wordt onderbroken door een ander geluid. Dat soort inkijkjes in Odettes ziel zijn te zeldzaam in *Honden*.

Gezien het onderwerp van de roman én het motto van Hannah Arendt, zou het logisch zijn om Hemmerechts’ roman te vergelijken met Harry Mulisch’ *De zaak 40/61* (1962) over Adolf Eichmann.

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **ROT TOT OP HET BOT. OVER “DE VROUW DIE DE HONDEN ETEN GAF” VAN KRISTIEN HEMMERECHTS**

Binnen Kristien Hemmerechts’ oeuvre komt *De vrouw die de honden eten gaf* niet uit de lucht vallen. In *het land van Dutroux*, een roman uit 2007, ging al over het emotionele gewicht van de affaire-Dutroux op de Belgische bevolking. Aan het proces van de vijfvoudige kindermoordenaar Geneviève Lhermitte, wier naam vaak valt in *Honden*, wijdde Hemmerechts een paar bladzijden in het dagboek *De dood heeft mij een aanzoek gedaan* (2010). Onaangename aspecten van seks vonden we terug in verschillende van haar teksten, om maar te zwijgen over dode kinderen. Het komt nu allemaal samen in *Honden*, het verhaal van Odette (lees: Michelle Martin) en “M” (lees: Marc Dutroux).

Honden is de biecht van Odette. Tot wie ze spreekt, weten we niet. Waarom, al evenmin. Ze biedt geen excuses aan, noch geeft ze een verklaring. Odette klaagt. De wereld vraagt waarom ze deed wat

Maar net zo goed kun je verwijzen naar de portretten van medeplichtige vrouwen in tv-fictie: Carmela Soprano (*The Sopranos*) of Skyler White (in *Breaking Bad*) – portretten, overigens, die genuanceerder zijn dan Odettes klaagzang.

Maar in welke culturele context je *Honden* ook plaatst, het onderwerp is belangrijk. De meesten onder ons zijn geen helden. De meesten zijn meelopers. Het verhaal van Odette had óns verhaal kunnen zijn. Om de lezer daarvan te doordringen, zou Odette ons moeten verleiden tot medelijden. Maar dat gebeurt niet: aan die zee van zelf-medelijden kan de lezer geen druppel meer toevoegen. Odette is ongenaakbaar. Dit personage kan hoogstens verantwoordiging opwekken, die gemakkelijkste en meest populistische van alle emoties.

Odette is nooit meer dan een schuilnaam voor Michelle Martin; het personage is op zich niet interessant genoeg, je hebt de realiteit van buiten de roman nodig. Maar aan die realiteit voegt *Honden* niets toe, geen enkel interessant of verhelderend perspectief. Wie het boek leest om dichterbij Martin te komen, komt van een koude kermis thuis. En de lezer van over vijftig jaar, of de buitenlandse lezer, heeft evenmin iets aan de roman, want Odette betekent niets zonder Martin.

Veel moeite doet Hemmerechts trouwens niet om haar roman los te zingen van de inspiratiebron. “Ik zag hem als een man met een gapend gat waar zijn hart hoorde te zitten”, zegt ze over M, om daarna te alluderen op de naam van, alweer, de inspiratiebron: “*Un homme avec un trou.*” Zo krijgt fictie natuurlijk geen kans.

Hét probleem van *Honden* is echter dat Hemmerechts de spanningsboog en de opbouw van het boek verwaarloosd heeft. Blijkbaar moet onze fascinatie c.q. walging jegens Martin ons 250 bladzijden lang in de ban houden, want de schrijfster doet daar in ieder geval geen moeite voor. Begin bij het tweede, zap naar het zesde en eindig met het eerste hoofdstuk: je leest precies hetzelfde boek. Sla vijf, tien, vijftien, vijftig bladzijden over, je zult niets missen: Odette zal nog steeds aan het babbelen zijn over haar kinderen, haar moeder, over wat voor een monster M is, en ze zal zich nog steeds zitten af te vragen waarom Geneviève Lhermitte wel op medelijden mag rekenen. Er is geen enkele reden

waarom het verhaal stopt waar het stopt; Hemmerechts had al honderd bladzijden eerder kunnen ophouden, of ze had Odette nog vijfhonderd vellen kunnen laten doorkwebbelen.

Wat wel blijft, is het raffinement waarmee Hemmerechts verbanden legt tussen banale observaties en de gruwelijke feiten. Zo zegt Odette over M: “...dat toontje van hem. Alleen een getraind oor hoorde het gevaar. (...) In het gebergte beginnen honden te janken lang voor een mensenoer het eerste gerommel van een lawine heeft opgevangen. Ik was zo'n hond. M had van mij een hond gemaakt.” Later zal Odette de verzorging van de honden aanhalen als een reden waarom ze niet ook nog eens voor de kinderen in de kelder kon zorgen.

Elders beschrijft Odette het leven in een klooster: “Vroeger kweekten ze al hun groenten zelf, zegt Zuster Virginie, nu alleen nog sla, tomaten, courgetten en wat kruiden. Ooit hebben ze zelfs een varken gehad, en geitjes. Maar levend materiaal was te lastig. Is te lastig.” Dat is gebleken, ja. Zowel voor Michelle Martin als voor Kristien Hemmerechts.

MARK CLOOSTERMANS

KRISTIEN HEMMERECHTS, *De vrouw die de honden eten gaf*, De Geus, Breda, 2014, 248 p.